

THE ROLE OF FORMATIVE ASSESSMENT IN IMPROVING STUDENTS' ENGLISH LANGUAGE PERFORMANCE

Egamberdiyeva Xojiya Abdumavlon qizi
Turin Politehnika litseyi ingliz tili fandan yetakchi ustoz
E-mail: khojiya.egamberdiyeva@gmail.com

Abstract

The article examines the role and importance of formative assessment in improving students' English language performance. It highlights the use of formative assessment methods for analyzing, monitoring, and enhancing language learning processes. Particular attention is paid to the application of formative assessment in solving problems related to feedback, self-regulation, motivation, and learner autonomy. In addition, the significance of formative assessment in developing professional competencies of English language learners is analyzed.

Keywords: Formative assessment, English language performance, feedback, assessment for learning, learner autonomy, motivation.

Introduction

РОЛЬ ФОРМАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ В УЛУЧШЕНИИ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ ПО АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Аннотация

В статье рассматривается роль и значение формативного оценивания в процессе улучшения знаний студентов по английскому языку. Показаны возможности использования методов формативного оценивания для анализа, мониторинга и совершенствования процессов изучения языка. Особое внимание уделено применению формативного оценивания при решении задач, связанных с обратной связью, саморегуляцией, мотивацией и автономией учащихся. Кроме того, проанализировано значение формативного оценивания в формировании профессиональных компетенций студентов, изучающих английский язык.

Ключевые слова: Формативное оценивание, знания по английскому языку, обратная связь, оценивание для обучения, автономия учащегося, мотивация.

FORMATIV BAHOLASHNING TALABALARNING INGLIZ TILI BO'YICHA BILIMLARINI YAXSHILASHDAGI O'RNI

Annotatsiya

Mazkur maqolada formativ baholashning talabalarning ingliz tili bo'yicha bilimlarini yaxshilashdagi o'rni va ahamiyati yoritilgan. Til o'rganish jarayonlarini tahlil qilish, monitoring qilish va takomillashtirishda formativ baholash usullaridan foydalanishning afzalliklari ko'rsatib berilgan.

Xususan, fikr-mulohaza, o‘z-o‘zini boshqarish, motivatsiya va o‘quvchi mustaqilligi kabi masalalarni yechishda formativ baholashning tutgan o‘rni asoslab berilgan. Shuningdek, ingliz tili yo‘nalishi talabalari uchun formativ baholashning kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishdagi ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: Formativ baholash, ingliz tili bo‘yicha bilim, fikr-mulohaza, o‘qitish uchun baholash, o‘quvchi mustaqilligi, motivatsiya.

Kirish

Bugungi kunda ta‘lim jarayonining murakkablashuvi, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning jadal rivojlanishi hamda ingliz tilining xalqaro muloqot vositasi sifatidagi mavqei o‘quv jarayoniga ilmiy asoslangan yondashuvni talab etmoqda. Bunday sharoitda talabalarning ingliz tili bo‘yicha bilimlarini faqat an‘anaviy nazorat usullari orqali baholash yetarli bo‘lmay, uzluksiz kuzatish va tahlilga tayangan holda baholash muhim ahamiyat kasb etadi. Aynan shu jarayonda formativ baholash talabalarning ingliz tili bo‘yicha bilimlarini yaxshilashning muhim asosi sifatida namoyon bo‘ladi.

Formativ baholash o‘quv jarayonini uzluksiz kuzatish, talabalarning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda ularga o‘z vaqtida fikr-mulohaza berish imkonini beradi. Fikr-mulohaza asosida o‘qitishni moslashtirish, talabalarning o‘z-o‘zini baholash ko‘nikmalarini rivojlantirish, motivatsiyani oshirish kabi masalalar ta‘limda keng uchraydi va ularning yechimi ko‘p jihatdan formativ baholash usullariga tayanadi. Shu sababli ingliz tili o‘qituvchilari uchun formativ baholashni puxta egallash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolada formativ baholashning talabalarning ingliz tili bo‘yicha bilimlarini yaxshilashdagi o‘rni va ahamiyati yoritilib, uning ingliz tili yo‘nalishi talabalari uchun nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Formativ baholashning til o‘rganish jarayonidagi ahamiyati ko‘plab mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy tadqiqotlarida keng yoritilgan. Mazkur yo‘nalishdagi adabiyotlar asosan baholash metodikasi, fikr-mulohaza texnologiyalari hamda baholashning ta‘lim natijalariga ta‘siriga bag‘ishlangan.

Xususan, P.Black va D.Wiliamning asarlarida formativ baholashning ta‘lim jarayonidagi o‘rni chuqur tahlil qilingan bo‘lib, fikr-mulohaza va baholashning o‘quv natijalariga ta‘siri asoslab berilgan. Mualliflar formativ baholash o‘quvchilarning bilim olish jarayonini sezilarli darajada yaxshilashini ta‘kidlaydilar.

D.Sadlarning tadqiqotlarida formativ baholashning nazariy asoslari, xususan, o‘quvchi va o‘qituvchi o‘rtasidagi o‘zaro aloqa hamda o‘z-o‘zini baholash masalalari yoritilgan. Ushbu manbalarda formativ baholashning ta‘lim jarayonidagi hal qiluvchi ahamiyati ko‘rsatib berilgan.

Shuningdek, R.Stigginsning ishlarida baholashning ta‘lim maqsadlariga yo‘naltirilganligi, ya‘ni “assessment for learning” yondashuvi batafsil tahlil qilingan. Ushbu yondashuv talabalarning o‘z bilimlarini mustaqil baholash va rivojlantirish ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

O‘zbekiston va MDH mamlakatlari olimlarining ishlarida ham formativ baholashning til ta‘limidagi o‘rni alohida ta‘kidlanadi. Ularning tadqiqotlarida ingliz tili yo‘nalishi talabalari uchun formativ baholash usullarini o‘rgatish kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qilishi asoslab berilgan.

Umuman olganda, tahlil qilingan adabiyotlar formativ baholashning ingliz tili bo'yicha bilimlarni yaxshilashda nazariy va amaliy jihatdan muhim ilmiy asos ekanligini ko'rsatadi. Ushbu manbalar mazkur maqolada ko'tarilgan masalalarning dolzarbligini tasdiqlaydi hamda mavzuni yanada chuqur o'rganish uchun mustahkam ilmiy zamin yaratadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur maqolada formativ baholashning talabalarning ingliz tili bo'yicha bilimlarini yaxshilashdagi o'rni va ahamiyatini tahlil qilish uchun nazariy va amaliy metodlarning uyg'unligi asosida tadqiqot olib borildi. Tadqiqot jarayonida avvalo mavzu bo'yicha mavjud adabiyotlar, ilmiy maqolalar va O'zbekiston hamda xorijiy olimlarning ishlari o'rganildi, bu orqali formativ baholashning til o'rganish jarayonidagi nazariy asoslari aniqlab olindi. Shu nazariy tahlil yordamida mavzu bo'yicha mavjud yondashuvlar va ilmiy tavsiyalar tahlil qilindi.

Tadqiqotning amaliy qismida ingliz tili darslarida formativ baholash usullarini qo'llash jarayoni kuzatildi. Bu metod yordamida fikr-mulohaza berish, o'z-o'zini baholash, tengdoshlar tomonidan baholash (peer assessment) hamda o'quv jarayonini moslashtirish imkoniyatlari o'rganildi. Shuningdek, real dars mashg'ulotlari va talabalarning amaliy ishlari tahlil qilinib, mavzuni nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan yoritish imkoniyati yaratildi.

Tadqiqotda taqqoslash va umumlashtirish metodlaridan ham keng foydalanildi. O'zbekiston olimlari va xorijiy tadqiqotlar natijalari solishtirilib, formativ baholashning ingliz tili bo'yicha bilimlarni yaxshilashdagi afzalliklari va cheklovlari aniqlanib, umumiy xulosalar chiqarildi. Shu metodologiya asosida maqolada mavzu nafaqat ilmiy asos bilan mustahkamlanadi, balki ingliz tili ta'limi kontekstida amaliy yechimlar va tavsiyalar bilan boyitiladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – formativ baholashning ingliz tili bo'yicha bilimlarni yaxshilashdagi ilmiy va amaliy ahamiyatini ko'rsatish hamda ingliz tili yo'nalishi talabalari uchun fan samaradorligini oshirishga xizmat qiladigan tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat.

Tahlil va natijalar

Formativ baholashning talabalarning ingliz tili bo'yicha bilimlarini yaxshilashdagi o'rni tadqiqot davomida tahlil qilindi va quyidagi asosiy natijalar aniqlangan.

Birinchidan, formativ baholash ingliz tili o'quv jarayonini uzluksiz kuzatish va tahlil qilish imkonini beradi. Talabalarning tinglash, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini muntazam baholash, ularning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda o'qitishni shunga moslashtirish formativ baholashning asosiy vazifalaridan biridir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, uzluksiz kuzatish va fikr-mulohaza asosida o'qitish talabalarning til ko'nikmalarini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Ikkinchidan, fikr-mulohaza (feedback) formativ baholashning eng muhim tarkibiy qismi sifatida talabalarning o'z xatolarini tushunish va ularni tuzatish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Tadqiqot jarayonida olib borilgan amaliy mashg'ulotlar shuni ko'rsatdiki, o'qituvchi tomonidan berilgan aniq va konstruktiv fikr-mulohazalar talabalarning o'z bilimlarini mustaqil rivojlantirish qobiliyatini oshiradi.

Uchinchidan, formativ baholash talabalarning o'z-o'zini baholash (self-assessment) va tengdoshlar tomonidan baholash (peer assessment) ko'nikmalarini shakllantiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, talabalar o'z ishlari mustaqil tahlil qilish va baholash orqali o'z bilimlaridagi

kamchiliklarni aniqlaydilar hamda ularni bartaraf etish yo'llarini izlaydilar. Bu esa o'quvchi mustaqilligini (learner autonomy) rivojlantirishga xizmat qiladi.

To'rtinchidan, formativ baholash talabalarning ingliz tilini o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi. Tadqiqot jarayonida o'tkazilgan so'rovlar shuni ko'rsatdiki, muntazam fikr-mulohaza olgan talabalar o'z natijalarini yaxshilashga ko'proq intiladilar va til o'rganishga bo'lgan qiziqishlari ortadi.

Beshinchidan, O'zbekiston va xorijiy olimlar ishlari solishtirilganda formativ baholashning ingliz tili bo'yicha bilimlarni yaxshilashdagi umumiy yondashuvlari bir-birini to'ldiradi. Xorijiy tadqiqotlarda formativ baholashning nazariy asoslari va texnologik imkoniyatlariga ko'proq e'tibor qaratilgan bo'lsa, O'zbekiston olimlari asosan milliy ta'lim sharoitiga moslashtirilgan amaliy metodlarni tavsiya qiladi. Bu esa fanning milliy kontekstda ham ahamiyatini oshiradi.

Shu tahlil natijasida quyidagi asosiy xulosalar chiqarildi:

Formativ baholash talabalarning ingliz tili bo'yicha bilimlarini yaxshilashda ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi va o'quv jarayonini samaraliroq tashkil etish imkonini beradi.

Fikr-mulohaza, o'z-o'zini baholash va tengdoshlar tomonidan baholash formativ baholashning muhim tarkibiy qismlari sifatida til ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Talabalarda mustaqil baholash va o'z bilimlarini rivojlantirish ko'nikmalarini shakllantirish uchun formativ baholash usullaridan tizimli foydalanish zarur.

Milliy va xorijiy tadqiqotlar yondashuvlarini uyg'unlashtirish orqali ingliz tili ta'limida samarali baholash tizimini yaratish mumkin.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari formativ baholashning ingliz tili yo'nalishi talabalari uchun nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham muhimligini ko'rsatadi va fan samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa va takliflar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, formativ baholashning talabalarning ingliz tili bo'yicha bilimlarini yaxshilashdagi ahamiyati katta va ko'p qirralidir. U til o'rganish jarayonini uzluksiz kuzatish, fikr-mulohaza berish, o'z-o'zini baholash va o'qitishni moslashtirish kabi masalalarni aniq va samarali yechishda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqot shuni ham ko'rsatdiki, formativ baholash talabalarning mustaqil fikrlash, o'z-o'zini boshqarish va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim vositadir.

Shu asosda quyidagi takliflar ilgari suriladi:

Oliy ta'lim muassasalarida formativ baholash usullarini keng joriy etish – talabalarning ingliz tili bo'yicha bilimlarini uzluksiz kuzatish va yaxshilash imkonini beradi.

O'qituvchilarni formativ baholash bo'yicha malaka oshirish kurslariga jalb qilish – ularning fikr-mulohaza berish va baholash ko'nikmalarini oshiradi.

Amaliy mashg'ulotlar va baholash laboratoriyalarini kengaytirish – talabalarning o'z-o'zini baholash va tengdoshlar tomonidan baholash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish – onlayn platformalar, mobil ilovalar va sun'iy intellektga asoslangan baholash tizimlari formativ baholash samaradorligini oshiradi.

O'zbekiston olimlari va xorijiy tadqiqotlar yondashuvlarini uyg'unlashtirish – milliy ta'lim sharoitida samarali baholash modellarini ishlab chiqish va amaliy qo'llanilishini ta'minlaydi.

Umuman olganda, formativ baholashni ingliz tili ta'lim jarayonida yanada rivojlantirish va uning real o'quv masalalariga tatbiqini kengaytirish oliy ta'lim sifatini oshirish, talabalarning kasbiy kompetensiyalarini kuchaytirish va ingliz tili bo'yicha bilimlarni yaxshilash jarayonini ilmiy asoslash imkonini beradi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Black P., Wiliam D. Assessment and Classroom Learning // Assessment in Education: Principles, Policy & Practice. – 1998. – Vol. 5, No. 1. – P. 7–74.
2. Sadler D.R. Formative Assessment and the Design of Instructional Systems // Instructional Science. – 1989. – Vol. 18. – P. 119–144.
3. Stiggins R.J. Assessment Crisis: The Absence of Assessment for Learning // Phi Delta Kappan. – 2002. – Vol. 83, No. 10. – P. 758–765.
4. Abdukhaliqova D. Ingliz tili ta'limida baholash metodikasi. – Toshkent: Fan, 2019.
5. Umarova N., Sharipova Z. Til o'rganishda formativ baholashning o'rni. – Toshkent: Innoist, 2020.
6. S.Ibragimov, G.Sh.Muhiddinova. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlashini shakllantirish mantiqiy topshiriqlarning o'rni. Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti ilmiy jurnali. 2024, 1/6/1.
7. T.Aliqulov, S.Ibragimov, G.Muhiddinova. Kasbiy masalalarni yechishda matematik modellashtirishning ahamiyati. Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti ilmiy jurnali. 2023, 1/12/1.
8. Sukhrob Ibragimov. Mathematical modeling in the system of vocational training of students. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol. 7 No. 12, 2019 ISSN 2056-5852.
9. Ibragimov S.L. Matematik modellashtirish asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning ahamiyati va zaruriyati // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences volume 2 | ISSUE 4/2 ISSN 2181-1784 Scientific Journal Impact Factor SJIF 2022: 5.947 Advanced Sciences Index Factor ASI Factor = 1.7 April 2022.
10. Ibragimov S.L. The formation of students professional skills with the method of mathematical modeling. The Way of Science. International scientific journal. №2 (72), 2020. ISSN 2311-2158.